

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adres Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adžyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na puihoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahraniču ŭdwoja deražej.
Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Беларусаў не заўважылі.

(Увагі на беражэном нумару савецкага і літоўскага „Wiadomości Literackich“)

У Варшаве выходзіць часопіс пад назовам „Wiadomości Literackie“. Часопіс гэта, насупроць свайго назову, друкуе ня толькі рэчы, што датычаць літаратуры, але часта і тое, што з літаратурай ня мае нічога супольнага. На бачынах „Wiad. Lit.“ можна спаткаць усё, што цікавае і моднае для сучаснага чалавека.

Паўне-ж, савецкія пачынанні, ня толькі ў галіне гаспадаркі, але і ў галіне культуры духовай, адносяцца так-жа да спраў жывых і цікавых. Вось-жа „Wiad. Lit.“ справам гэным ня толькі часта ўдзяляюць многа месца ў форме розных артыкулаў, але яны справам савецкай культуры пасьвяцілі цэлы нумар з дня 29. X 33.

Бяручы ў рукі гэты савецкі нумар „Wiad. Lit.“ думалася нам, што знайдзем у ім хоць нешта і аб савецкай культуры беларускай. Тымчасам дарэмна! На 24 бачынах вялікага яго фармату аб беларускай культуры знайшлі мы толькі з некалькі слоў запемку, што існуе ў Саветах першы дзяржаўны беларускі тэатр. Апрача гэтага можна там яшчэ спаткаць некалькі ўваг аб тым, што ў тых-жа Саветах дужа памысна разьвіваецца нацыянальная культура розных нерасейскіх народаў. І ўсё.

У такіх адносінах Саветаў да знаёмленьня сьвету, хоць-бы і з сваёй савецка-беларускай культурай, няма нічога дзіўнага. Гэткія адносіны Саветаў да беларускіх спраў проста выпякаюць з самага палажэньня Беларусі ў Саветах, дзе яна зьяўляецца звычайнай маскоўскай колёніяй.

Пры гэтай нагодзе прыпамінаецца нам зьезд гісторыкаў летась у Варшаве, на якім казённым прадстаўнік беларускай навукі з Менску, замест беларускай тэмы, хоць-бы ўра-комуністычнай, баіў нейкую чапуху аб тым, як расейскія царскія жандары не ў далёкай мінуўшчыне прасьледавалі. Польшчу. На гэтую тэму загаварыў ён затым, што тады ўжо ішло маскоўска-польскае палітычнае шушуканьне і на аўтар яго ў ахвяры была зложена так-жа і беларуская навука.

Пасьля тых-ж „Wiad. Lit.“, здаецца ў „kronice tygodniowej“ А. Слонімскага, аткрыта сьмяяліся і з «беларускага вучонага» і з «беларускай навукі».

Дык ня дзіўміся з адносінаў Масквы да беларускіх спраў, а

толькі падчоркваем іх, каб беларускі народ ведаў, што Масква так апыкуецца Беларусіяй, што сароміцца нават ейнага імені.

Але «Wiadomości Literackie» паявіўся яшчэ адзін нумар (з 25. III. 34.), пасьвячаны культуры літоўскай, на які мы так-жа мусім звярнуць нашу ўвагу. У гэтым нумары для беларусаў найбольш цікавы артыкул праф. Ст. Салкаўскіс'а пад назовам «Na pograniczu dwóch światów». Аўтар гэтага артыкулу, у агульных славах выражаючы філэзофію гісторыі і культуры літоўскага народу, датыкаючы супольнай літоўска-беларускай гісторыі, беларусаў і іх культуры ня толькі ня бачыць, але, як выглядае із зьместу артыкулу, уважае іх за адно з Расейяў.

Так напр. чытаем у гэтым артыкуле, што літоўскі народ у XIII ст. стварыў незалежную дзяржаву ад Балтыку да Чорнага мора, «дзяржаву паганскую (падч. рэд.), якая была пасрэднякам між Усходам і Захадам». З гэтага выходзіць, што ў гэнай літоўскай дзяржаве ў XIII ст. жылі самыя яшчэ ня хрышчаныя літоўцы. Тымчасам і школьнікам сяньня ведама, што вялізарная большасьць тады ў гэнай дзяржаве—гэта былі беларусы з украінцамі і да таго — адны і другія хрысьціяне.

Далей той-жа аўтор піша, што ў XVI ст. літоўскі народ стварыў кодэкс праў, якога-бы маглі пазайздросьціць яму многія народы, не ўспамінаючы нічога ані аб беларускай мове, у якой гэны кодэкс быў пісаны, ані агулам аб ролі беларускага народу ў культуры літоўска-беларускай дзяржавы.

Узноў-жа ў іншым месцы артыкулу праф. Салкаўскіс'а спатыкаем думку, што калі ў XIX ст. прышло адраджэньне літоўскага народу пасля яго занепаду, дык народ гэты пачаў тварыць уласную цывілізацыю, у якой элемэнтны цывілізацыі Усходу і Заходу мелі спаткацца ў роўнавазе сынтэзы. Вось-жа і тут аўтар гэтак піша хіба толькі затым, што беларусаў і пры тым праваслаўных уважае за літоўцаў, бо якім-жа спосабам літоўцы спрад-веку каталікі-лаціннікі могуць тварыць сваю «народную цывілізацыю», якая была-б сынтэзай Усходу і Заходу. Гэткай сынтэзы шукае сяньня маладая культура беларуская і белару-

З dziejności Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury.

W. Rasła, Wialejskaha paw. Dnia 11 sakawika 1934 hodu adbyłsia nadzwyczajny schod siabroŭ Raślanskaha Hurtka B.I.H. i Kultury z nastupnym paradkam dnia:

1. Pierawybary Uradu Hurtka, bo świerdžana, što sekretar, wybrany na Ahulnym schodzie dnia 21. I. 34 hodu Janka Błażka jość niazdolny da pracy na kulturnaj niwie, a nawet jość škodny.

Urad Hurtka wybrany ŭ takim składzie:

1) Staršynia Michał Jarmak z Salca.
2) Sekretar— Izydar Šušcieki z Rasła.
3) Skarbnik — Janka Rydziel z Rasła.

U zastupniki siabroŭ uradu:
1) Michał Sewiarenka, 2) Piotra Wiedzień, syn Piotry, abodwa z Rasła. Zahadčyk Bibl.-čytni im. ks. W. Hadleŭskaha Izydar Šušcieki.

II. Plan pracy na 1934 hod:
1) ŭadzić predstaŭleńni na prawincy i doma pawodle mahčymaści,
2) pašyrać biel. drukawaneje słowa,
3) pawiałyčyć bibl. čytni pawodle mahčymaści,

5) zyskać hadawyja składki. Atrymoŭwajem 6 ekz. „B. Krynicy“, 2— „Chr. Dumki“ i „Ślach Moładzi“, majem u bibl. 190 knižak, majem 31 siabru, ŭstupili dwa nowyja Anton Šušcieki z Dubatowak i Marja Pracuta z Rasła.

W. Charki, Postaŭskaha paw. Dnia 18. II h. h. adbyłsia ahulnaje sabrańnie Hurtka Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury ŭ wloscy Charki Postaŭskaha pawietu z takim paradkam dnia:

1) Sprawazdača Uradu Hurtka z swajej dziejności.
2) Wybory nowaha Uradu Hurtka.
3) Biahučyja sprawy.

Ahulnaje sabrańnie Hurtka postanawiła:
1) pryniać da wiadoma sprawazdaču Uradu i wyrazić jamu padziaku.

2) U nowy Urad wybrany takija asoby: staršynia — Jakim Krasoŭski, sekretar — Šciapan Kiejzik i skarbnik — Juljan Łapačonak.

Kandydatami wybrany ŭ Urad: Wiktar Kazarowiec i Zenon Kazarowiec.

3) Daručyli zahadywać biblioteka-ju hurtka Wiktaru Kazarowiču.

4) U biahučych sprawach byla abhaworana sprawa pašyreńnia hazet i knižek siarod akaličnych wlosak i žycharoŭ.

5) Daručyć hr. J. Krasoŭskamu pamahčy sarhanizawać hurtok u ču-žych miastowach.

6) Pastanoŭlena žwiarnucca u Centralu Instytutu z prošbaj ab wysyłcy u hurtok roznych hadawikoŭ z časopislaŭ i pa mahčymaści knižak.

7) Pastanoŭlena usim siabram enerhična pracawać i kanlečna jak najpilniej aplachawać siabroŭskija składki.

8) Świerdžana: što pieraškodaj ŭ pracy hurtka byla adsutnaść materialnych srodkaŭ i ciažkaje materjalna-je pałažeńnie siabroŭ.

U swajej sprawazdaču Urad hurtka wyjaśnił, što: biblioteka hurtka naličyaje 75 knižak tolki biełaruskich i systematyczna atrymoŭwaje 15 numaroŭ „Bieł. Krynicy“ i 5 „Ślachu Moładzi“. U praciahu hodu adbyłsia dwa referaty na temu historyčnuju i ab metach i zadačach Instytutu. Abodwa referaty byli pračytany ŭ pamieškañni Hurtka. Pieršy referat čytaŭ J. Krasoŭski na temu „Biełarus i Biełarusy“ dnia 19 lutaha 1933 hoda. Druh referat na temu „Mety i zadani Bieł. Instytutu Hasp. i Kultury“ — student J. Malecki dnia 8 studzienia 1934 h.

Грамадзяне! Закладайце Гурт-кі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры!

сы-каталікі і праваслаўныя — жывучыя на самым рубяжы Усходу і Заходу, на наш пагляд, сапраўды пакліканы гісторыяй да гэнай усходня-заходняй сынтэзы.

Урэшце аўтор гэны піша рэчы яшчэ горшыя. Чытаем у канцы яго артыкулу, што калі літоўцы выступілі на арэну гісторыі, дык расейцы (падч. рэд.) верховодзілі сярод славянаў усходніх, а палякі сярод заходніх і, што «літоўцы злучыліся сьцісьлейшымі вузламі сьпяраша з расейцамі (падч. рэд.), а пазьней з палякамі» і што «разрост першапачатнай літоўскай дзяржавы паддаў асьве-чанае грамадзянства пад уплыў цывілізацыі расейскай, пазыча-най крыху раней ад грэцкага усходу».

Ясна, што аўтор гэны тут беларусаў і украінцаў уважае за расейцаў і культуру іх за расейскую. Бо-ж трэба ведаць, што тыя землі, з якіх паўстала Расея і расейскі народ да кан-

ца XV ст. (1480) былі пад ня воляй татарскай і аб расейскай цывілізацыі яшчэ і мовы не магло быць. Цывілізацыя гэта сапраўды пачала расьпі толькі ад XVII—XVIII ст., калі і літоўцы і беларусы з пад Польшчы адышлі ўрэшце пад Расею і тады толькі спаткаліся з сапраўды расейскай цывілізацыяй.

Сусім інакш абышоўся з беларусамі ў тым-жа літоўскім нумары «Wiad. Lit.» Пр. Скарджюс, які ў сваім артыкуле «Litewski język literacki» не сароміцца падкрэсьліць, што ў пісьменстве старадаўняй літоўскай дзяржавы была ўжывана мова беларуская. Шкада, што праф. Ст. Салкаўскіс не пра-чытаў артыкулу свайго калегі. Калі б гэта зрабіў, дык можа не напісаў-бы столькі нябыліцы.

І савецкі нумар «Wiad. Lit.» і літоўскі лішні раз прыпамінаюць нам беларусам, як вялікую ўвагу павінны мы звярнуць на тое, каб належна зна-ёміць з сабой сьвет.

А Д О З В А Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

БЕЛАРУСЫ!

Збуджаны да новага жыцця Беларускі народ пачаў будаваць для сябе лепшую будучыню. Думка народна-палітычнага адраджэння глыбока ўскалыхнула народныя масы і паклікала старэйшае і маладзейшае грамадзянства, сялян, работнікаў і інтэлігенцыю да згоднай працы над будаўніцтвам свайго Вялікага Народнага Дому — свайго Бацькаўшчыны.

Але як у кожнай будове патрэбен фундамент, бо бяз фундаменту будова ня мае моцы і трывалкасці, то таксама патрэбен фундамент пры будове Беларусі.

Фундамантам, на каторым апіраецца існаванне кожнага народу, ёсць ягонае гаспадарчае і культурнае жыццё. А трэба сцвявердзіць, што ў гаспадарчым і культурным жыцці Беларускі народ адстаў ад другіх народаў. Прычынай гэта адсталасці ёсць ня толькі варожыя адносіны нашых дужэйшых суседзяў, якія, доўга трымаючы наш народ пад сваёй уладай, ня дбалі аб яго гаспадарчым і культурным развіцці, але так жа і сам народ Беларускі дагэтуль дружна ня рупіўся аб палепшанні свайго палажэння. Народ наш, пакіненны даўней праз сваё баярства, а цяпер праз большую часць сваё інтэлігенцыі, якая пайшла на службу да чужых, ня ведаў і не разумеў патрэбы свайго гаспадарчага і культурнага жыцця.

Але знайшліся людзі, якія не адчураліся свайго народу і пачалі працу над адраджэннем сваё Бацькаўшчыны. Праца гэта цяжкая ўжо некалькі дзесяткаў гадоў і дала вялікія плоды. Цяпер ужо ўсюды па нашым краі відаць вялікае ўсведамленне і ахвоту да працы. Не хватае яшчэ адной рэчы: дружнай арганізацыі.

Закладаць фундамент і будаваць Вялікі Дом людзі пааднаму і ў россып ня могуць, тут патрэбна сільная арганізацыя, бо без арганізацыі ня творца вялікія рэчы. Нават многамільённая маса, сьведамая і ахвочая да працы, але незарганізаваная, не патрапіць нічога зрабіць для агульнага добра.

У арганізацыі сіла. Праз арганізацыю ўсе народы будавалі сваё гаспадарчае і культурнае жыццё.

Беларусы! Каб падняць гаспадарчае і культурнае жыццё нашага народу і нам патрэбна арганізацыя.

Такою арганізацыяй ёсць Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры.

Інстытут, ад самага пачатку свайго існавання (ад 1926 году), ішоў у народныя масы, закладаючы гурткі і гэтак пашыраючы ў народзе думку аб патрэбе гаспадарчага і культурнага адраджэння. Але гэтага мала. Трэба ня толькі пашыраць думкі аб патрэбе адраджэння, але трэба тварыць гэтае адраджэнне, трэба залажыць навуковы цэнтр, дзе-б можна было распрацоўваць ідэалёгічныя асновы гаспадарчага і культурнага адраджэння Краю.

І такі навуковы цэнтр стварыўся. Дня 18 сакавіка г. году, на агульным Сходзе Рады Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, былі пакліканы да жыцця чатыры навуковыя сэкцыі, у якіх мае сканцэнтравана навуковая праца над гаспадарчым і культурным адраджэннем Беларусі. Запіска ў сэкцыю і працаваць у ёй можа кожны, хто жадае гаспадарчага і культурнага развіцця Беларусі.

Дык заклікаем усіх, хто хоча працаваць на ніве эканомікі, статыстыкі, этнографіі, архэалёгіі, гісторыі, соцыялёгіі, літаратуры і мастацтва... запісвацца ў адпаведныя сэкцыі. Запісвацца могуць асобы ня толькі з Вільні, але і з правінцыі.

Сябры з правінцыі будуць памагаць у працах сэкцыяў, збіраючы патрэбныя статыстычныя, этнографічныя, архэалёгічныя і іншыя матэрыялы. Апроч гэтага сябры з правінцыі могуць памагаць у працы Інстытуту, збіраючы творы матэрыяльнай і духовай культуры народу, як: старадаўнія вопраткі, паясы, тканіны, песні, казкі, прыказкі і г. п., апроч гэтага вышукваючы старыя кнігі, рукапісы, пісьмы выдатнейшых асоб і пісьменьнікаў, гадавікі і аддзелныя нумары старых і мала ведамых беларускіх газет, старадаўнія дакументы і ўсё, што датычыць нашага Краю. Знайшоўшы ў сваёй акрузе нешта вартаснае, трэба паведаміць аб гэтым Інстытуту. Усе

B'elaruskaja kulturna prašvietnaja praca ŭ Niezależnaj Litwie.

Pawodle wiestak zahraničnej presy padajom niżej ahlad b'elaruskaj kulturna prašvietnaja pracy ŭ niezależnaj Litwie za apošnlaje paŭhodździe i pieršaje 1934 h.

U Koŭnie.

— 29 lipnia 1933 h. adbyŭsia ŭ letnim kowienskim teatry b'elaruski spektakl; adyhrana kamedyja Hr. Alachnowiča „Pan Minister.“ Pradstaŭleńnie laźdila Biel. Kult. Prašw. Tawarystwa.

— 16 wieraśnia 1933 h. u pamiešč. „Bielaruskaj Chatki“ na ŭračystaści adkryćcia zimowaha sezonu Biel. Narodn. Teatru była paŭtorana kamedyja „Pan Minister.“ Pašla pradstaŭleńnia byli wystupiełni narodna ha tancu „Lawonicha.“

— 7 kastryčnika 1933 h. Biel. Kult. Prašw. T-wa ŭ pamiešč. „Bielaruskaj Chatki“ laźdila b'elaruskaje pradstaŭleńnie; adyhrana kamedyja „Lekary i leki“ Harotnaha. Nie abyšlosia biez „Lawonicha“, jakaja zachopliwala litoŭskuju moładź.

— Pad ściaham Bielaruska-litoŭska-ukrainskaha abjednańnia. 4 listapada 1933 h. pieršy raz u Koŭnie ŭ pamieščalni „Biel. Chatki“ adbyŭsia b'elaruska-ukrainski wiečarbal. Bielarusy pradstawili na scenie kamedyju „Hurtoł“, a ukraincy operetku „Buwalščyna.“ Pradstaŭleńnie zakončana deklamacyjaj b'elaruskich i ukrainskich wieršaŭ. Pašla pradstaŭleńnia achwotna tancawali b'elaruskuju „Lawonichu“ i ukrainskaha „Hapaka.“ Nad scenaj krasawaliŭsia ŭ pakryžawańni litoŭski, b'elaruski i ukrainski ściahi, jakija mnohaje kazali hlaździelnikam ab budučynie henych sajuznich troch narodaŭ.

— 11 listapada 1933 h. u pam. „Biel. Chatki“ adbyŭlosia biel. pradstaŭleńnie. Adyhrana melodrama Fr. Alachnowiča „Na wioscy.“

— 2 śnieжня 1933 h. u pam. „Biel. Chatki“ adbyŭsia koncert biel.

larska-ukrainskaj pieśni: solo, duetam i choram, a tak-ža i na instrumentach, asabliwa na bandury.

— 26 śnieжня 1933 h. adbyŭsia spektakl dla dzieci. Adyhrana scena A. Haruna „Chłopcyk u lesie.“

— 3 lutaha 1934 h. u pam. „Biel. Chatki“ Biel. Kult. Prašw. T-wa laźdila b'elaruskaje pradstaŭleńnie; adyhrana drama K. Bujło „Siahonlaš-nija i daŭniejšyja“ i pierałożanaja na biel. mowu kamedyja „Swatońnie“ Čechawa.

— Światkawańnie abwieščan-nia niezaležnaści Bielarusi. 25 sa-kawika s. h. b'elaruskaje hramadzian-stwa ŭ Koŭnie światkawała ŭračysta 16-ya ŭhodki abwieščan-nia niezalež-naści Bielarusi i 70-ya ŭhodki śmier-ci K. Kalinoŭskaha. U pamiešč. „Biel. Chatki“ adbyŭlosia ŭračystaja akade-mija, na jakaj hram. A. Matač. pra-čytał referat na temu „K. Kalinoŭski i niezaležnaść Bielarusi.“ Pašla refe-ratu adbyŭsia koncert b'elaruskaj pieśni.

Na wioscy.

— 10 lipnia 1933 h. načalnik Trockaha wokruhu zarejestrawaŭ no-wy adzieł. Biel. Kult. Prašw. T-wa ŭ Jeŭi.

— 10 wieraśnia 1933 h. Jeŭjeŭ-ski adzieł B. K. P. T-wa laździł b'elaruskaje pradstaŭleńnie; adyhrana kamedyja Fr. Alachnowiča „Pan Mi-nistr.“ Narodu bylo mnoha i ŭsie wielmi byli zdawoleny prajawaj biel. kult.-prašw. ruchu. Čutny byli słowy „Dziakuj Bohu, — i my jak ludzi.“

— 10 lutaha 1934 h. Jeŭjeŭski adzieł B.K.P.T. laździł druhi spektakl. Stawili kamedyju „Żbiantezany Saŭka“ i „Konski Patret“. Narodu tak-ža bylo mnoha, z entuzjazmam witali b'elaruskuju scenu.

— U w. Łunkiški, Trockaha paw. apošnim časam adčyniŭsia nowy hur-toł Biel. Kult. Prašw. T-wa. Staršy-nioj hetaha hurtka wybrany W. Wus.

присланные рэчы будуць пераховывацца ў музэі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, а прысланыя кнігі — у бібліятэцы Інстытуту.

Дык, Беларусы, да працы! Кожны беларус, бяз розніцы сваіх палітычных і грамадзкіх пракананняў, няхай стане ў рады Інстытуту і працуе паводле сваёй магчымасці ў сэкцыях, аддзелах і гуртках. Усе разам будзем закладаць фундамент пад будову Вялікага Беларускага Народнага Дому! Усе да працы на гаспадарчай і культурнай ніве.

Цэнтральны Урад Беларускага Інстытуту
Гаспадаркі і Культуры.

(—) Кс. В. Гадлеўскі (—) В. Ваідановіч (—) Др. Б. Грабінскі
старшыня віцэ-старшыня віцэ-старшыня

(—) Інж. А. Клімовіч (—) А. Стэповіч
скарбнік скарбнік

(—) М. Шкялёнак (—) Ст. Станкевіч
сябра Ураду сябра Ураду

Вільня, 10 красавіка 1934 году.

3 беларускага палітычнага жыцця ў Менску у 1917-18 г.

(Рэфэрат Кс. В. Гадлеўскага прачытаны на Надз Агульным Сходзе Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні ў 16-тыя ўгодкі Абвешчання Незалежнасці Беларусі дня 25 сакавіка 1934 году).

(Працяг, гл. „Бел. Крыніца“ № 16).

II. „Абліскамзап“ і разгон Усебеларускага Кангрэсу.

Пераходзячы да апісання ролі „Абліскамзапу“ у разгоне Усебеларускага Кангрэсу, трэба прадусім паставіць пытанне, а што такое „Абліскамзап“?

Абліскамзап — гэта скарочаны тэрмін на азначэнне расейскага назову „Областной Исполнительный Комитет Западной Области.“ Паўстаў ён у лістападзе 1917 году, ужо пасля бальшавіцкай кастрычнікавай рэвалюцыі і меў рэпрэзентаваць бальшавіцкую ўладу на абшарах Беларусі, або як бальшавікі тады называлі, Заходняй вобласці. Да гэтага часу цэнтрам бальшавіцкай акцыі ў Менску быў Менскі Гарадскі Савет, які пасля выбараў у верасні 1917 году мае ўжо бальшавіцкую большасць.

Дня 25 кастрычніка была атрымана Менскім саветам радыя-тэлеграма № 1 з Петра-

граду ад бальшавіцкага Ваенна-Рэвалюцыйнага Камітэту, у каторай было сказана, што пераважарот ужо адбыўся і загадана ня пускаць з фронту ў Петраград ненадзейных вайсковых часцей. Прэзыхудом Менскага Савету выдае ад сябе прыказ № 1 да насельніцтва Менска і ваколіц, што ўлада ў Менску пераходзіць ў рукі Савету Рабочых і Салдацкіх Дэпутатаў і прапануе прыступіць на мясцах да арганізацыі часовай рэвалюцыйнай улады. З вызваляльных з турмаў палітычных арыштаваных салдатаў быў зарганізаваны 1-шы бальшавіцкі полк імяні Менскага Савету (пры помачы якога потым бальшавікі разганялі Усебеларускі Кангрэс).

Дня 26 кастрычніка, каб пашырыць уладу на ўсю Беларусь, Менскі савет утварыў Ваенна-Рэвалюцыйны Камітэт Заходняй Обласці, на чале каторага стаў Мяснікоў. Але апроч гэтага камітэту ў Менску быў яшчэ Франтовіч Камітэт Зах. Фронту, выбраны яшчэ за часоў керашчыны і ён пачаў контракцыю, сцягваючы ў Менск вайсковыя часткі. Тагды на падмогу бальшавіцкаму Ваенна-Рэвал. Камітэту ў Менску прыбыў уночы з 1 на 2 лістапада бранявы цягнік, які ўльтыматна зажадаў ад Франтовага Камітэту і Беларускай Вайсковай Рады здачы гораду. Дзеля нястачы вайсковых сіл трэба было здацца і Ваенрэўком. бярэ ў свае рукі ўладу ў Менску.

Пасля гэтага ў днях 19-20 лістапада бальшавікі арганізуюць у Менску тры свае зьезды: 1) Абласны Зьезд саветаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў, 2) Зьезд сялянскіх дэпутатаў і 3) Зьезд Захадняга Фронту. Як рэзультат гэтых

зездаў і быў створаны Выканаўчы Камітэт Саветаў рабочых, салдацкіх дэпутатаў Заходняй Вобласці і Фронту або так за „Абліскамзап.“ Складаўся ён не з мясцовых людзей, а з прышлых, якія яўна выступілі проціў беларускага руху. На чале Абліскамзапу стаў Ляндэр (латыш). Гэтыж Абліскамзап і разганяў Усебеларускі Кангрэс уначы з дн. 17 на 18 сьнежня (па старому стылю) 1917 году.

Аб самым разгоне зьезду ў „Вольнай Беларусі“ (№ 36, 1917 г.) чытаем так:

„Каля 3 гадзіны ўначы Рада зьезду скончыла апрацоўваць рэзалюцыю. Старшыня пачаў яе чытаць перад усім зьездам. У гэты момэнт падыйшлі да стала прэзыхудому два салдаты і назваўшы сябе, першы — камісарам „Западнай обласці“, а другі — начальнікам менскага гарнізону, казалі, што прышлі арыштаваць прэзыхудом і разганяць зьезд.“

Тагды, пры іх-жа, старшыня зьезду агаласіў першы пункт рэзалюцыі, дзе Беларусь абвешчаецца Рэспублікай. Бадай што ўвесь зьезд аднастайна зацвявердзіў гэты пункт.¹⁾

1) Першы пункт рэзалюцыі, за каторы бальшавікі разганялі Кангрэс, быў такога зьместу: „Замацоўваючы свае правы на самаазначэнне, абвешчае расейскай рэвалюцыяй, і прыймаючы рэспубліканскі дэмакратычны строй на абшарах Беларускай зямлі, для паратунку роднага краю і для забяспечвання яго ад разьдзелу і адлучэння ад Расейскай Дэмакратычнай Фэдэратыўнай Рэспублікі, першы Усебеларускі Зьезд ухваляе: безакладна ўтварыць са свайго складу орган краёвай улады ў асобе Усебеларускага Савету сялянскіх, салдацкіх і рабочых дэпутатаў, які часова становіцца на чале кіра-

Sawiecki dahawor ab nienapadañni z Litwoj Łatwijaj i Estonijaj.

Hod tamu Sawiety zaključyli dahawor z Litwoj, Łatwijaj i Estonijaj ab nienapadañni. Ciapier heny dahawor pradoŭžany na 10 hadoŭ.

Dahawor heny pačwiardžaje, što

balšawiki wielmi starajucca zabišplečycca z zachadu, bo na ŭschodzie dla ich pahroza ŭściaž raście i što raz robicca strašniejšaja.

Maralny razwał u Francyi.

Pašla wykryćcia wialikaj afery Stawiskaha, u jakuju ŭleżli mnohija dziaŭžaŭnyja muży Francyi, wykrywajucca adno za druhim dziaŭžaŭnyja prastupstwy. Ciapier wyjaŭlajecca, što wa ŭsiej Francyi praz hrašowyja hramadzkija instytucyi sami francuskija dziejačy, pry pomačy sušwetnych aferystaŭ akradali dziaŭžawu i što špijonstwu ŭ Francyi i hranic niama.

Adna francuskaja hazeta piša, što Francyja ciapier nia мае nijaŭ wajskowaj tajnicy, bo dziaŭžučy maralnamu razwału, jaki pranik wa ŭsie

departamanty, usie sakrety wypradany za darahija hrošy. Niamieččynie pradany plany krepasčiaŭ uschodniaj hranicy, pradany plan nowaha wajennaha karabla za 10 milionaŭ frankaŭ jašče prad jaho budowaj, plan nowaha typu kulamiotu taksama pradany Niamieččynie.

Ciapier wykryli, što francuskija partyi ŭwaružajucca i dastajuć zbroju z zahranicy. Heta ŭsio šwiedčyć, što tam zhuščajucca chmary krywawaj chatniaj wajny.

Царкоўная палітыка і Беларусы.

Сьв. Синод 29.III. с. г. паручыў тымчасовае ўпраўленьне Гродзенскай епархіай епіскапу Камінь-Кашырскаму Антонію. Архіеп. Пантэлеймона Рожновскаго, каторага называлі кандыдатам у Горадню, Синод прызначыў у Жыровіцкі манастыр, дзе ён будзе прабываць, як епіскап вікарны Горадзенскай епархіі. Некаторыя польскія газеты

падалі, што арх. Пантэлеймон прыхільны сучаснай польскай царкоўнай палітыцы, хоць сам мае пагляды маскоўскія. Словам, аб прыхільнасці да патрэбаў беларускай паствы ў царкоўнай палітыцы польскай аўтокефаліі зразуменьня яшчэ няма. Гэнае зразуменьне там мусіць Беларусы зрадзіць з майсцоў.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY.

Asuška Palešsia. Polski ŭrad pastanawіў prystupić da asuški Palešsia. U hetaj sprawie ŭrad užo apracaŭ i zakon, jaki pieradany Prezydentu dzieła začwierdžańnia i wydańnia dekretam.

Kala 50.000 fabryk falšywych hrošaj. Hazety pišuć, što ŭ praciahu min. hodu polskaja palicyja padała ŭ sud 32 tysiačy spraŭ za falšawańnia hrošaj. U 1933 h. wykryli ŭ Polščy 4.200 fabrykaŭ, jakija padrablali drobnyja hrošy.

Sojm i Senat „addychajuć“. Sojm i Senat nia buduć sklikacca na pasiedžańni aŭ da biudžetnaj sesii, jakaja zaŭsady pačynajacca prad Kaladamі. Takim čynam Sojm i Senat buduć addychać.

Z ZAHRANICY.

Apieka Japoni nad Kitajem. U Šanchaj prybyła hrupa mižnarodnych finansistaŭ dzieła prašledžańnia sprawy, kab dać Kitaju wialikuju pazyčku. Prociŭ hetaha wystupiła Japonija i adnačasna zaprapanawała Kitaju pazyčku za zaklučeńnie trywalaŭha kitajsko-japonskaha dahaworu. Hety pastupak Japoni aburyŭ mižnarodnych finansistaŭ, bo heta wyhladaje, što Japonija ŭwažaе slable apiakunkaj Kitaju.

Balšawiki zabaranili zwanić u cerkwach. Kamunistyčnyja ŭlady wydali zahad, jakim zabaranili na Wialikdzień u cerkwach zwanić.

Bolš paŭmijona kataržnikaŭ. Pawodle statystyki Centr. K-tu Ustierastelskaj Kam. partyi, u SSR. na 1 studzienia s. h. było pad nadzoram G.P.U. 507.670 kataržnikaŭ, jakija wysłany na ciazkija raboty ŭ Sibir i na Sałouki. Z hetaha liku tolki 15 prac. adbywaje karu pryznanuju sudami i trybunałam, a rešta 85 prac. sasłany pastanowaj palicyi — G.P.U.

Šybienica dla makiedoncaŭ. Makiedoncy i Charwaty chučuć skinuć z slable nienawisnaje Serbskaje jarmo. Serbija, ciapierašnja Juhasławija paŭstančy ruch makiedoncaŭ i cherwataŭ žorstka dušyć. 29.III.s.h. u Bielhradzie serbskaja ŭlada pawiešila dwuch makiedonskich rewalcujaneraŭ.

Kamisija „Pro Russia“ žlikwidawana. Rymaskaja Komisija „Pro Russia“ jakaja kirawała akcyjaj unijnaj žlikwidawana. Ciapier heta sprawa ŭ Polščy pierajšla da polskich r.-k. biskupaŭ.

Z KRAJU.

50.000 hałodnych dziačej. Hoład u našym Kraju ŭzwaruchnuŭ hramadzkuju apiniju wa ŭsiej Polščy i zahranicaj. Pačali ratawać hałodnych; urad prysłaŭ u m cy studzieni i lutym 270 wahonaŭ zboža, muki i soli i aprača hetaha zarhanizawana miascowa ja dapamoha hałodujučym. Heta adnak nia ŭsich nakarmiła i sialanstwa, padciskajučy dziahu, čakaе krapitwy i padwarotniku.

Wielmi ciazka pratrzymać hetu hałodnuju paru dzieciam, jakich hałodujučymi naličwaе polskaja presa kala 50 000 duš.

Padhatouka na rabotu ŭ Łatwiju. U pawietach: Brasłaŭskim, Poštaŭskim, Dzišnienskim i Šwiancianskim mnoha maładych ludziej hatowiacca na wyjezd na leta ŭ Łatwiju na zarabotki. Adnak nia ŭsim patrabujučym hetych zarabotkaŭ udasca ŭ Łatwii zarabić, bo Łatwijski ŭrad, jak padajuć tamašnja hazety, мае прыniać z Polščy tolki 1.500 robotnikaŭ.

Z WILNI.

Dalejšaja likwidacyja handlowych pradpryjemstwaŭ. Za m-c sakawik s. h. žlikwidawalašia ŭ Wilni 9 handlowych pradpryjemstwaŭ, u hetym adno pramysłowaje.

Biezrabotcie. U Wilni biezrabotnych ciapier naličwaе 5786 asob.

Pamiatnik A. Mickiewiçu. U Wilni, na rahu Wilenskiej i A. Mickiewiça wulicaŭ мае być pastaŭleny pamiatnik A. Mickiewiçu. Pamiatnik ma juć chutka pačać budawać.

Paštowaja skrynka.

Ska j w o. Dziakujem za pamiać, pišecie časćciej ab žyćci ŭ Maroko, drukawać budziem. Barylka. Dziakujem, drukujem, napišecie ab hoładzie ŭ Wašaj wakolicy.

Wiaskow y. Drukujem, pišecie ab žyćci sialan časćciej.

W a ł o ž y n i e c. Nadrukujem krychu skarciuščy, bo nadta-ž doŭhaja, pišecie karaciej. Miascow y. Nadrukujem skaraciuščy, bo nia majem miasca, pišecie karaciej i ab cikawych dla ŭsiech sprawach.

P a ł a č a n s k i. Pišmy ad Was atrymali, pasterajemsia nadać im chod, apawieścim špiarša ŭ presie i škirujem interpelacyjaj da ŭladaŭ.

Wiaskow y. Atrymali, dziakujem, skarystajem.

C i m o c h a. Dzialekujem. skarystajem. W a ŭ ž o k. Atrymali, dziakujem, karystajem, pišecie časćciej.

Pišmy z wioski.

Святкаваньне 16-х угодкаў Абвешчання дзяржаўнай Незалежнасці Беларусі.

в. Шутаўчы, Ашмянскага пав. Тутэйшыя беларусы дзеля ўшанавання акту 25.III., зарганізавалі дня 25.III.34 г. ў Шутаўчах урачыстае святкаваньне. У праграму святкавання ўвайшлі: 1) лекцыя прачытаная студ. Я. Шутаўчам — на тэму „Ідэалы беларускай дзяржаўнай незалежнасці ў недалёкай мінуўшчыне і сучаснасці“.

2) адсвяткаваньне гімну „Не пагаснуць зоркі ў небе...“ Святкаваньне трывала болей 3-х гадзінаў. Прысутныя на святкаваньні — перад выслуханнем лекцыі — стоячы аднаминутным маўчаннем ушанавалі памяць памёршых і згинуўшых барацьбітоў за волю і лепшую долю беларускага народу.

Дзеля надання ўрачыстага характару для народнага беларускага свята, некалькі дзён перад днём 25-га сакавіка, тутэйшыя беларусы ў складчыну сабралі грошы і закупілі матэр’ял на бел.-чырвона-белы беларускі сыгг. Сшыты сыгг быў вывешаны на рانیцы у дзень святкавання над вуліцай і ўсеў пакуль павядомлена нягоднымі адзінкамі паліцыя ня прышла і яго не сканфіскавала.

Вывешаны сыгг радаваў сэрцы ўсіх шутаўскіх сьведамых беларусаў, а смуціў і напаўняў жоўцю ненавісьці некаторых нясьведамых (а яшчэ і такіх нажалі ёсць у Шутаўчах). Беларусай.

Паступак смаргонскай паліцыі лічым нязгодным з існуючым у Польшчы правапарадкам. Дзеля гэтага — проціў такога паступку паліцыі протэстуем і клічам адпаведныя ўлады заняцца гэтай справай і пакараць паліцыю за ейную самаволю.

Сябра.

Тыфус.

У в. Сукневічах, Смаргонскай гм., два тыдні таму захварэлі на плямсты тыфус да 10-ці асоб (старэйшых і дзяцей), а ў суседняй вёсцы Пярэбавічах — адна асоба. Хворых улады санітарныя і самаўрадавыя атправілі ў шпіталь, у Ашмян. Захварэлі на гэтую заразную хваробу асобы, якія церпяць на вялікую матэр’яльную нэндзу, ня маюць чаго есці і чаго адзець.

Смаргоні, Ашмянскага пав. Надрукаваная корэспондэнцыя ў „Бел. Кр.“ аб крыўдзе прыхаджан і русыфікатарскай дзейнасці з боку айцоў духоўных смаргонскага прыходу нарабіла шмат шуму. Праўда, айцец Роўда яшчэ ўпорна стаіць пры сваім і цьвердзіць, што корэспондэнцыя не пашкодзіць яму, а наадварот — паможа, а айцец Валконскі прыняў да сябе ў прыходскі дом дзеля пражывання аднаго з псаломшыкаў, а гэтага і жадалі царкоўныя апякунны на сваім сабранні дня 15-га лютага сёл. году.

Абодва сьвяшчэньнікі яшчэ маскоўшчыны не пакідаюць цалком, але ўжо ў царкве „заносаць“ крыху і пабеларуску.

Абодва сьвяшчэньнікі, каб прыпадабца ўладам, займаюцца пры аказіі палітыкай, хвалачы польскую палітыку да нашага народу.

Смаргонскі праваслаўны Беларус.

Полнізуюць і русыфікуюць.

У в. Байбах, Смаргонскай гм., „Чорт сваё робіць, а поп сваё.“ Вёска наша амаль уся праваслаўная, жывуць тут беларусы, але яшчэ нясьведамыя. Існуе ў ёй польская школа. Вучыцалі гэтае школы стараюцца ўсімі сіламі спольшчыць жыхароў гэтай вёскі, асабліва моладзь. Дзеля гэтага, апроч „працы“ у школе, залажылі некалькі год таму „Kolo Młodzieży Wiejskiej“, у якое ўцягнулі некалькі дзесятка асоб з моладзі Усе сябры гэтага „Kola“ праваслаўныя і Беларусы, а пішацца „палякамі.“

Нядаўна прыхаў у Байбы ціцяньскі поп, а. Білев, маскаль з крыў і косьці. Ён пачаў чмуціць на-

шым сялянам, каб залажылі ў Байбах расейскую арганізацыю, адным словам — хоча поп-маскаль Білев „настроіць“ на свой маскоўскі лад нашу беларускую, але яшчэ нясьведамую вёску.

Але недачаканьне, яму гэтага зрабіць ня ўдасца! Сусед.

Światkawańnie 25 sakawika i wybary wojta.

W a g a p a j e w a, Poštaŭskaha paw. U našaj hminie ŭ w. Charkoch adbylosia ŭračystaje światkawańnie 25 sakawika. Była naładžana i ŭračystaja akademija, na jakoj hram. J. Krasouški pračytaŭ referat na temu „Značeńnie Aktu 25 sakawika 1918 hodu dla bielaruskaha narodu“.

U našaj hminie dasłul służyć wojtam asadnik, čaławiek nia tutejšy, z niekul prysłany. Jon niaprychilny da tutejšaha žycharstwa. Hminnaja rada choča źmianić wojta i выбраць nowaha, swajho, tutejšaha čaławieka, ale ludzi kažuć, što ničoha z hetaha nia budzie, bo ciapierašniaha wojta lubiць pawietawu starasta. Dyk pahladzim, ci hminnaja rada adwažycca выбраць nowaha wojta i ci sapraŭdy tak užo mocna lubiць hetaha wojta p. starasta.

Lawon Barylka.

Ab hminnaj palitycy.

Ł y n t u p y, Świancianskaha paw. U nas adbylisia samaŭradawaja wybary takim paradkam, jak i wa ŭsim našym Kraju. Wybarami kirawali polskija wučyciali; jany pisali pratakoly ab wyborach i abwiaščali sialanam na schodach, što hałasawańnia nia budzie i wybary adbylisia.

Ciapier užo adbylisia i wybary wojta. Na wojta ŭ nas „wybrali“ Antona Šapiela b. pasła, a na zastupnika palaka z pad Wašawy Gieraka. Ludzi kažuć, što pačekaŭšy budzie wojtam p. Gierak, bo A. Šapiela začwierdzili na peŭny čas, pakulšto. Hetak, kažuć, wymahaje palityka.

Jość u nas i palicyja, aŭ 7 palicejskich, ale zladziejstwa šyrycca, a najbolš dyk bjucca i bjuć pierawažna tych, što nia majuć woka i ŭ načalstwa. Palicyja šukaе winoŭnych, ale zławić trudna.

Wiaskow y.

Pišmo z Afryki da sialan rodnaha kraju.

Ja sialanin z wioski Kačany, Dziawieniskaj hm., Ašmianskaha paw., prebywaju ciapier u h. zw. mižnarodlehijonie ŭ Maroko. Słužba ciazkaja i wielmi morkotna pa rodnym kraju. Wiedajcie braty-sialanie, što i ŭ hetaj haračaj krainie Afryki harujuć u lehijonie wajskowym našy Bielarusy. Chodzim my blazdolniki pa horach wialikaha Atlasu i pa piaskoch čyrownaj Sachary ŭ pehoni za tutejšymi, kažuć dzikimi, arabami i časta prychodziacca hladzieć śmierci ŭ wočy, bo nia z wosku i arabiskija kuli, a afrykanskaje sonca haniebna skwaryć. Najhorš dakučaje nam niedachwat wady i piaskowaja zamlieć.

My, Bielarusy, tut starajemsia spatykacca, a tady hutarcy ŭ rodnaj mowie i kanca niama, a pry hetym, choć i chryplymi hałasami piajom rodnaja bielaruskija pieśni, a dumki bystrej małanki ŭściaž laćuć daloka, daloka ad nas, u rodnaj kraj, što Bielarusiaj zawiecca.

„O kraj rodnaj, kraj pryhoży, miły kut maich dzladoŭ“ — ci ŭbaču ja Ciabie wolnym i ščaśliwym i ci wiarusia na ŭłońnie Twajo wiesialicca i sumawać z Taboj? Ab hetym wiedaje Toj, što stwaryŭ Maroko, Bielarus i ahułam usio akružačaje nas i nam nia wiadamaе, dyk niachaj i budzie wola Jaho.

Ach, jak chođaца pačuć rodnuju mowu ŭ hutarcy sialan i rodnuju, pryhožu Bielaruskuju pieśniu, jakuju špiawaje ŭ našych wioskach strojnaja bielaruskaja moładź. Tut wialikaj radaščaj jość rodnaja hazeta, jakoj u kraji nie adzin moža bielarus i niedaceniwaе.

Druhym razam napišu bolš. Bywajcie zdarowy! Skajwo.